

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ I DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU MAŁYCH MIAST PÓŁNOCNO-WSCHODNIEGO MAKROREGIONU POLSKI

Katarzyna Asanowicz

Wydział Architektury, Politechnika Białostocka, ul. Grunwaldzka 11/15, 15-893 Białystok
E-mail: akat@pb.edu.pl

ACTIVATION OF SMALL TOWNS IN NORTH-EASTERN MACROREGION OF POLAND PROJECTS UNDERTAKEN BY FACULTY OF ARCHITECTURE, BIALYSTOK UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Abstract

The paper concerns the problem of supporting improvement of urban and architectural situation in the Podlasie region. The main problem is that in the majority of small towns employing architects is very rare. As a result the decisions concerning space aesthetics are undertaken by people who are completely unprepared to this task, although full of good intentions. That is why active participation of Faculty of Architecture is necessary in shaping spatial image of small towns. In the paper students' works created for these towns are shown.

Streszczenie

Referat poświęcony jest problemowi polepszenia stanu architektury i urbanistyki w województwie podlaskim. Jednym z głównych problemów, jakie spotykamy w małych miastach województwa podlaskiego, jest niewielka liczba architektów zatrudnionych w urzędach miejskich tych miast. W rezultacie decyzje dotyczące estetyki przestrzeni miejskiej są podejmowane przez ludzi do tego nieprzygotowanych, aczkolwiek pełnych dobrych chęci. To determinuje konieczność udziału Wydziału Architektury w kształtowaniu wyrazu przestrzennego miast Podlasia. W referacie prezentowane są przykłady prac studenckich wykonanych dla tych miast.

Keywords: spatial development, space aesthetics

Słowa kluczowe: gospodarka przestrzenna, estetyka przestrzeni

Wydział Architektury Politechniki Białostockiej istnieje już ponad 30 lat. Jest jedynym wydziałem architektury w północno-wschodnim makroregionie Polski. Swoim oddziaływaniem obejmuje głównie obszar województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Większość absolwentów wydziału wykonuje swój zawód na tym obszarze. Jednakże, jak pokazuje analiza stanu zatrudnienia w organach samorządowych

w województwie podlaskim, liczba architektów na rozpatrywanym obszarze jest daleko niewystarczająca. Świadczyć o tym może stan ładu przestrzennego w naszym makroregionie. Potwierdza to konieczność szerszego udziału Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej w działaniach mających na celu poprawę urbanistyczno-architektonicznego wizerunku województwa podlaskiego.

Ryc.1. Województwo podlaskie,
http://www.wrotapodlasia.pl/pl/adm/powiaty_gminy

Województwo podlaskie zajmuje powierzchnię 2018,0 tys. ha. Na obszarze województwa można wyszczególnić:

- 17 powiatów w tym trzy miasta funkcjonujące na prawach powiatu (3 powiaty grodzkie),
- 13 gmin miejskich,
- 23 gminy miejsko-wiejskie,
- 82 gminy wiejskie.

Na obszarze województwa znajduje się 36 miast.

W strukturze organizacyjnej wszystkich urzędów miasta lub miasta i gminy powinny znajdować się jednostki odpowiedzialne za sprawy architektury i planowania przestrzennego. Analiza struktury tych urzędów pozwala stwierdzić, że realizują one nałożony na nie obowiązek zapewnienia obsługi architektoniczno-planistycznej zarządzanych przez nie miast. Dokładna struktura organizacyjna jest przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 1. Jednostki odpowiedzialne za dział architektury i planowania przestrzennego w strukturach samorządów terytorialnych województwa podlaskiego, opracowanie własne, na podstawie stron internetowych urzędów wg stanu na rok 2007

Lp.	Miasto	Liczba mieszkańców	Obszar w km ²	Jednostka odpowiedzialna za architekturę i planowanie przestrzenne
1.	Białystok	292 741	102	Departament Architektury Departament Urbanistyki
2.	Suwałki	69 268	65,50	Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej. W ramach Wydziału funkcjonuje Pracownia Urbanistyczna
3.	Łomża	63 819	32,71	Wydział Urbanistyki i Architektury
4.	Augustów	29 971	80,93	Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej
5.	Lipsk	2 500	4,97	Stanowisko ds. planowania przestrzennego, inwestycji, strategii i rozwoju, gospodarowania zasobem mienia komunalnego
6.	Choroszcz	5 424	16,79	Referat Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa
7.	Czarna Białostocka	9 611	14,28	Referat Planowania Przestrzennego i Gospodarki Komunalnej
8.	Łapy	16 611	11,90	Referat Budownictwa, Gospodarki Komunalnej i Inwestycji
9.	Supraśl	4 554	5,68	Referat Infrastruktury
10.	Suraż	980	33,86	Referat Budownictwa i Informatyki
11.	Tykocin	1 906	28,96	Referat Planowania Inwestycji i Funduszy Strukturalnych Architekt Gminy
12.	Wasilków	8 872	28,15	Referat Budownictwa, Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY POLITECHNIKI BIAŁOSTOCKIEJ I DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU...

13.	Zabłudów	2 396	14,30	Referat Rolnictwa i Gospodarki Gruntami
14.	Bielsk Podlaski	26 893	26,88	Wydział Architektury, Budownictwa, Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa
15.	Brańsk	3 800	32,43	Referat Budownictwa, Mienia Komunalnego, Planowania Przestrzennego i Rolnictwa
16.	Grajewo	22 718	18,93	Wydziału Gospodarki Przestrzennej i Inwestycji
17.	Rajgród	1 677	35,18	Stanowisko d/s planowania przestrzennego i budownictwa
18.	Szczuczyn	3 576	13,23	Referat Społeczno-Gospodarczy i Rolnictwa
19.	Hajnówka	22 159	21,29	Referat Budownictwa i Inwestycji
20.	Kleszczele	1 438	46,71	Referat Rolnictwa, Mienia, Ochrony Środowiska i Drogownictwa
21.	Kolno	10 772	25,08	Samodzielne stanowisko pracy ds. zagospodarowania przestrzennego
22.	Stawiski	2 455	13,28	Stanowisko pracy ds. budownictwa, inwestycji i zamówień publicznych
23.	Jedwabne	1 908	11,47	Referat Budownictwa, Inwestycji, Infrastruktury Komunalnej, Gospodarki Gruntami i Ochrony Środowiska
24.	Nowogród	2.014	20,55	Stanowisko do spraw budownictwa i planowania przestrzennego
25.	Goniądz	1 903	4,28	Stanowisko ds. budownictwa, zagospodarowania przestrzennego, działalności gospodarczej
26.	Knyszyn	2 851	23,68	Referat Infrastruktury i Promocji Gminy
27.	Mońki	10 461	7,66	Referat Gospodarki i Inwestycji
28.	Sejny	5 971	4,49	Referat Gospodarki Miejskiej
29.	Drohiczyn	2 092	15,68	Stanowisko pracy ds. rozwoju gospodarczego
30.	Siemiatycze	15 178	36,25	Referat Infrastruktury i Geodezji
31.	Dąbrowa Białostocka	6 165	22,64	Referat Budownictwa i Gospodarki Komunalnej
32.	Sokółka	18 945	18,61	Wydział Gospodarki Komunalnej i Rolnictwa
33.	Suchowola	2 255	25,95	Referat Gospodarczy
34.	Ciechanowiec	4 923	26,01	Referat Inwestycji
35.	Wysokie Mazowieckie	9 279	15,24	Referat Mienia Komunalnego, Inwestycji i Remontów oraz Rolnictwa
36.	Zambrów	22 782	19,02	Wydział Gospodarki Przestrzennej

Jak widać z powyższego wykazu, jedynie w 5 miastach Architektura i Urbanistyka występują jako pojęcia samodzielne w nazwach jednostek organizacyjnych urzędu. Szóstym miastem jest Tykocin, w którym utworzono stanowisko architekta miejskiego. Pojęcie Gospodarka Przestrzenna znajdujemy w 10 nazwach. W pozostałych przypadkach architektura, urbanistyka, planowanie przestrzenne leży w gestii takich jednostek, jak na przykład Referat Rolnictwa i Gospodarki Gruntami (Zabłudów) czy

Referat Infrastruktury i Geodezji (Siemiatycze). Nie znaczy to oczywiście, że Urzędy miast nie zajmują się tymi problemami. Jednakże nazwy jednostek w sposób pośredni wskazują na sposób rozumienia wagi problematyki ładu przestrzennego.

Zakres obowiązków obejmuje problematykę od „nadzoru nad funkcjonowaniem urzędzeń oraz infrastruktury gminnej obejmującej m. in. sprawy: wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji deszczowej i sanitarnej, wysypisk i likwidacji

dzikich wysypisk, szaleatów i targowisk, cmentarnictwa wojennego, zieleni miejskiej, studni publicznych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą”, poprzez „prowadzenie spraw związanych z ustaleniem warunków zabudowy i zagospodarowania terenu”, do „opracowywania i uzgadniania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego” (Referat Budownictwa i Gospodarki Komunalnej w Dąbrowie Białostockiej)¹.

Analiza zakresów obowiązków poszczególnych jednostek pokazuje, że zajmują się one wyłącznie bieżącym administrowaniem. Jednym z najpełniejszych takich zapisów jest określenie zadań Wydziału Architektury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miasta w Augustowie:

- a) „koordynacja prac prowadzonych w wydziale oraz współudział w wydawanych decyzjach i postanowieniach; dokonywanie analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta oraz ocenianie postępów w opracowywaniu planów miejscowych,
- b) wydawanie decyzji ustalających warunki zabudowy dla realizacji nowych inwestycji,
- c) wydawanie decyzji ustalających lokalizację inwestycji celu publicznego,
- d) wydawanie decyzji ustalającej warunki zabudowy dla zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego,
- e) wydawanie decyzji ustalającej warunki zabudowy dla zmiany zagospodarowania terenu niewymagającej pozwolenia na budowę,
- f) wykonywanie wypisów i wyrysów z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- g) wykonywanie wypisów i wyrysów ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta,
- h) wydawanie zaświadczeń o przeznaczeniu nieruchomości w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miasta,
- i) informowanie osób zainteresowanych o przeznaczeniu nieruchomości w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- j) prowadzenie publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie,

- k) prowadzenie rejestru wydanych decyzji, wypisów i zaświadczeń,
- l) wydawanie decyzji ustalającej warunki zabudowy dla określenia podziału nieruchomości,
- m) wydawanie postanowień o zgodności projektu podziału nieruchomości z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego,
- n) prowadzenie prac związanych z wykonywaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- o) wydawanie decyzji w sprawie opłaty planistycznej,
- p) przygotowywanie projektów uchwał, prowadzenie rejestrów: wydanych decyzji oraz postanowień, wypisów z aktów notarialnych, planów miejscowych, wniosków o sporządzenie lub zmianę planu.”²

Do wyjątków należą takie zapisy, jak: „Do zadań Wydziału Architektury i Gospodarki Przestrzennej należy prowadzenie spraw dotyczących ładu przestrzennego, architektury i estetyki Miasta, realizacja zadań związanych z gospodarką przestrzenną określonych ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawą prawo budowlane...” (Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej w Suwałkach).³

Na tym tle wyróżnia się zakres obowiązków na samodzielnym stanowisku pracy ds. zagospodarowania przestrzennego Urzędu w Kolnie:

- a) „ocena zamierzonych inwestycji na terenie miasta, szczególnie pod względem ich formy architektonicznej i funkcji,
- b) wspomaganie koncepcyjne i projektowe inwestycji miejskich w zakresie rozwiązań architektonicznych,
- c) prowadzenie spraw związanych z podnoszeniem jakości urbanistycznej i architektonicznej Miasta Kolno, w szczególności inicjowanie konkursów architektonicznych i urbanistycznych...”

Na 36 miast w województwie podlaskim tylko w 17 urzędach miejskich są zatrudnieni architekci. Przy czym w Grajewie architekt pracuje w referacie promocji miasta, a w Siemiatyczach zajmuje się ochroną środowiska. W 3 miastach architekci zatrudnieni są na umowę zlecenie w przypadku konieczności (Siemiatycze, Lipsk i Rajgród).

¹ Źródło: http://epodlasie.wipb.pl/biptest/um_dabrowa/bip/index.php@event=informacja&id=874

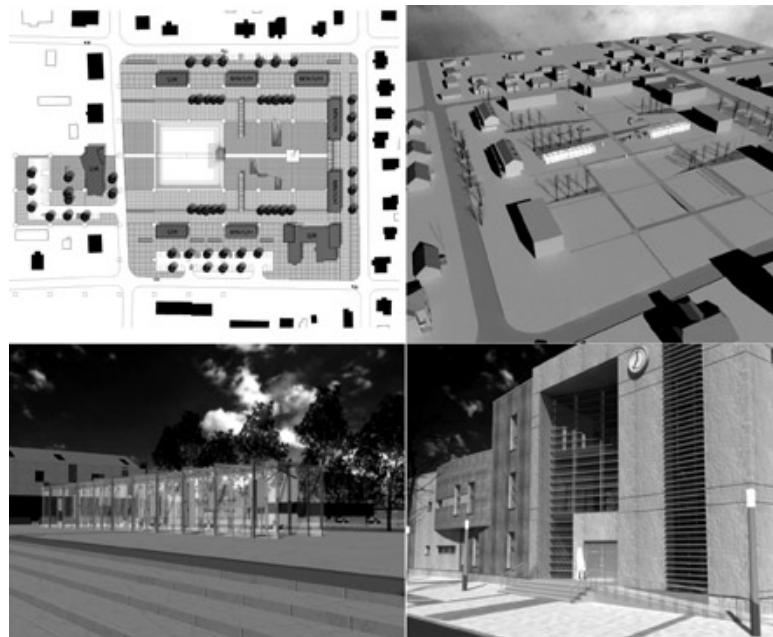
² Źródło: <http://um-augustow.pbip.pl/?event=informacja&id=2756>.

³ Źródło: http://www.wrotapodlasia.pl/pl/adm/powiaty_gminy/msuwalki/.

Można sformułować tezę, że, oprócz braku planów zagospodarowania przestrzennego, jest to jeden z powodów złego stanu ładu przestrzennego w województwie. Jednakże nawet gdyby taki plan istniał, sytuacja w zakresie estetyki środowiska nie uległaby zmianie. Plan zagospodarowania ma niewielki wpływ na estetykę środowiska, jako że odnosi się on do generalnych problemów rozwoju przestrzennego. Niema w nim elementów trzeciego wymiaru, nie mówiąc już o zapisach bardziej szczegółowych. Powstaje pytanie: kto odpowiada za wygląd miasta?

Często decyzje dotyczące estetyki przestrzeni podejmują ludzie pełni dobrych chęci, ale, niestety, całkowicie do tego nieprzygotowani (inżynierowie budowlani, informatycy czy rolnicy). Zdarzają się przypadki, że jest to technik budowlany lub student. Determinuje to potrzebę znalezienia platformy współpracy szeroko rozumianego środowiska architektów z władzami poszczególnych urzędów, gdyż pogląd, że problemy te zostaną rozwiązane działaniami administracyjnymi jest całkowicie błędny. W świetle tak sformułowanej diagnozy aktywny udział Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej w pracach urzędów staje się koniecznością.

Rozważyć należy zakres i formy uczestnictwa Wydziału w tych działaniach. Jednym z możliwych działań jest postulowany od wielu lat, a do tej pory niezrealizowany pomysł udostępniania studenckich prac dyplomowych, wykonywanych w danych gminach, władzom tychże gmin. Pod kierunkiem autorki wykonana została praca dyplomowa - Ratusz i rynek w Lipsku.

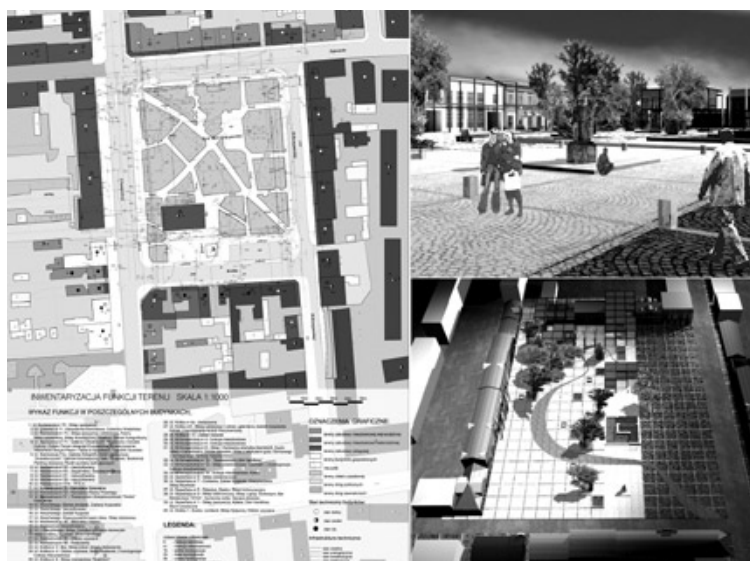

Ryc. 2. Koncepcja zagospodarowania Rynku w Lipsku n/Biebrzą, projekt dyplomowy; autor: Adam Wasilewski, 2006

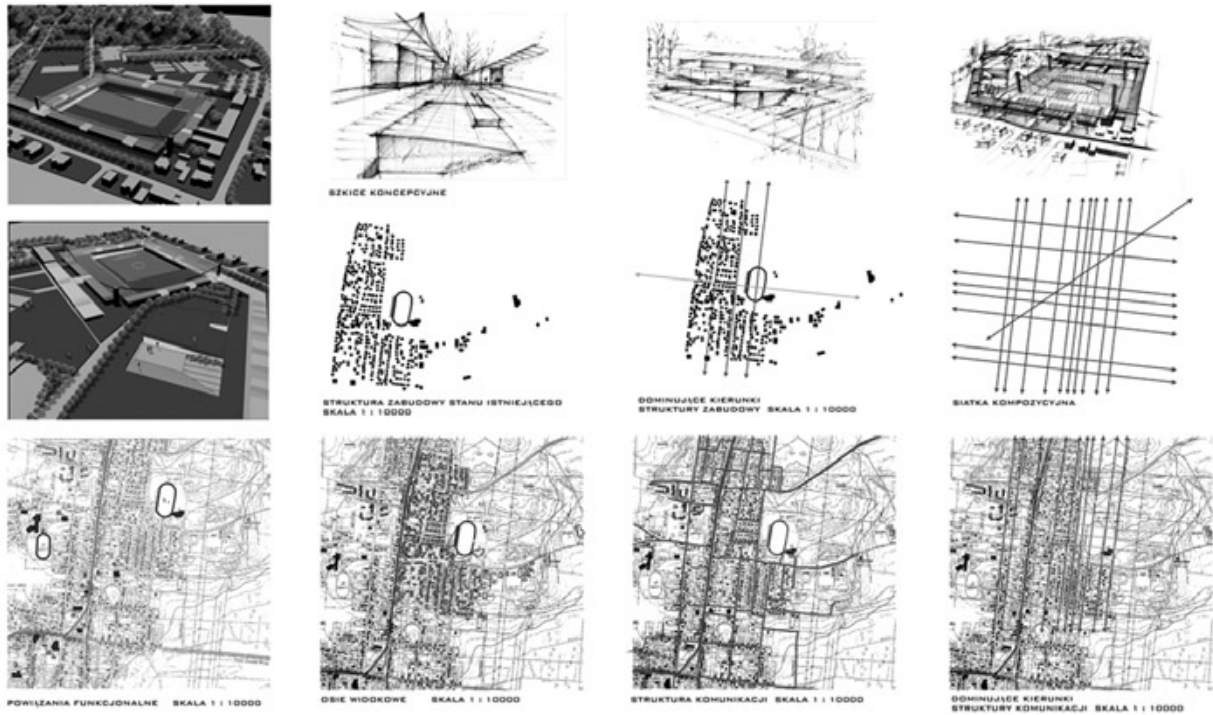
Inną formą pomocy jest opracowywanie propozycji urbanistyczno-architektonicznych dla zgłaszanych przez poszczególne urzędy potrzeb. Projekty te mogą mieć formę studenckich projektów semestralnych. Działania takie są od wielu lat podejmowane przez Zakład Urbanistyki i Planowania Przestrzennego naszego Wydziału.

W roku akademickim 2003/2004 wykonano dla Sejnu i Hajnówki projekt zagospodarowania centrum. W 2005/2006 studenci opracowali studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wasilkowa, a następnie szczegółowo poszczególne fragmenty miasta. W tym samym roku na prośbę urzędu miejskiego w Suwałkach wykonano projekty Placu Marii Konopnickiej w Suwałkach i zagospodarowania brzegów Czarnej Hańczy.

W roku 2006/2007 studenci zajmowali się miastem Łapy. Zadanie obejmowało analizę stanu istniejącego, sformułowanie założeń głównych elementów koncepcji rozwoju i sformułowanie studium rozwoju Łap oraz jego uszczegółowienie na wybranym fragmencie miasta w zakresie interwencji urbanistycznej zmierzającej do poprawy struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Ryc.3. Projekt modernizacji Placu M. Konopnickiej w Suwałkach, projekt kursowy; studenci: J. Trzcńska i K. Skiba

Ryc.4. Koncepcja przekształceń fragmentu Wasilkowa, projekt kursowy; studenci: P. Korkozowicz i J. Jarczewska

Ryc.5. Koncepcja przekształceń centrum Łap, projekt kursowy; studenci: M. Leśniak, K. Kiciński i Ł. Kamiński

PODSUMOWANIE

Przytoczone powyżej przykłady działań projektowych spotkały się z dużym zainteresowaniem władz miast, w których działania te były podejmowane. Ich znaczenie dla rozwoju małych miast północno-wschodniego makroregionu Polski można rozpatrywać w dwóch aspektach. Pierwszy - to pomoc urzędowi w podejmowaniu właściwych decyzji planistyczno-projektowych. Drugi - to aktywizacja społeczności lokalnych poprzez ukazywanie pozytywnych rezultatów transformacji zamieszkiwanej przez nich przestrzeni miejskiej. W związku z powyższym takie działania powinny zająć stałe miejsce zarówno w programie dydaktycznym, jak i badaniach naukowych podejmowanych na Wydziale Architektury Politechniki Białostockiej.

ŹRÓDŁA

1. http://www.wrotapodlasia.pl/pl/adm/powiaty_gminy (stan na wrzesień 2007)
2. http://epodlasie.wipb.pl/biptest/um_dabrowa/bip/index.php?event=informacja&id=874 (stan na wrzesień 2007)
3. <http://um-augustow.pbip.l/?event=informacja&id=2756> (stan na wrzesień 2007)
4. <http://www.wrotapodlasia.pl/pl/adm/powiatygmyny/msuwalki> (stan na wrzesień 2007)
5. <http://bip.ug.kolno.wrotapodlasia.pl> (stan na wrzesień 2007)

Artykuł przygotowano w ramach pracy statutowej S/WA/2/07.